

“I dag får vi besøk av politiet..”

en teoretisk oppgave

BACHELOROPPGAVE (OPPG300)

Politihøgskolen

2014

Kand.nr: 389 & 570

Antall ord: 8365

Innholdsfortegnelse:

1 Bakgrunn for problemstilling	3
2 Metode.....	4
2.1 Forforståelse.....	4
2.2 Valg av metode: teoretisk oppgave.....	5
2.3 Avgrensing	5
2.4 Valg av litteratur og kildekritikk.....	5
3 Kriminalitetsforebygging	6
4 Lovverk og retningslinjer	6
5 Politiet i skolen	8
5.1 Politiets kriminalitetsforebygging i skolen	8
5.2 Politiets vei inn i skolen - historiske trekk.....	9
5.3 Politiets skoleperm.....	10
5.4 Holdningskampanjer og undervisning	11
6 Holdninger, atferd og endring	12
6.1 Begrepet holdninger	12
6.2 Påvirkning og endring av holdninger.....	12
6.3 Forholdet mellom holdning og handling.....	14
7 Betydningsfulle foreldre	14
7.1 Familiens betydning	14
7.2 Foreldrenettverk	15
8 Diskusjon	16
8.1 Holdningsskapende arbeid i skolen - hvem egner seg best?.....	16
8.2 Foreldrene som forebyggere	19
8.3 Skolepermen	21
8.4 Politiets holdninger og målbarhet	24
9 Avslutning:.....	25
10 Litteraturliste:	28
10.1 Selvvalgt pensum.....	31

1 Bakgrunn for problemstilling

Under en samtale oss i mellom om hva vi husket fra politiets forebyggende arbeid da vi var elever i grunnskolen, ble vi overrasket over at ingen av oss klarte å huske noe særlig fra politibesøket i skolen. Vi visste begge at skolene vi gikk på hadde hatt besøk av politiet, og vi delte noen vage minner om en uniformert politimann ved tavla som fortalte klassen at man kunne komme i fengsel hvis man gjorde noe galt.

En av oss holdt et slikt holdningsskapende foredrag i praksisåret. Hun følte at foredraget ble preget av en monolog og en informasjonsoppdragsing av hvilke handlinger som er "lure og ikke lure" å foreta seg. Etter foredraget satt hun igjen med blandede følelser rundt både gjennomføringen og i hvor stor grad dette hadde hatt noen påvirkning på skoleelevene.

Gjennom samtaler med flere lærere og ansatte ved Politihøgskolen ble vi oppmerksomme på *Politiets Skoleperm* fra 1997. Denne permen ble laget av det daværende Justis- og Politidepartementet for å sikre et minimumsarbeid med holdningsskapende arbeid i skolen. Vi fikk vite at dette var de nyeste retningslinjene som var gitt ut fra politiet i forbindelse med dette arbeidet i skolen. I evalueringer fra 2000 blir Skolepermen kritisert for å være smalsporet og lite virkningsfull (KUF/BDF, 2000). Likevel har det ikke kommet nye retningslinjer fra Justis- og Beredskapsdepartementet. Skolepermen er altså et 17 år gammelt undervisningsopplegg, som for 14 år siden ble vurdert tilnærmet ineffektivt. Dette er fortsatt det eneste styringsdokumentet som legger føringer for dette arbeidet, og det har aldri blitt revidert eller videreutviklet.

På tross av dette har vi begge inntrykk av at skolen vurderes som en viktig plattform for politiet å drive forebyggende og holdningsskapende arbeid blant barn og unge. Skolen som institusjon setter rammer rundt elevene og barn og ungdom tilbringer store deler av dagen på denne arenaen. Her sosialiseres de, utvikler seg, danner vennergrupper, miljøer og holdninger som igjen vil være grunnlaget for valg de tar senere i livet. Spørsmålet blir derfor hvordan politiet kan bidra og bruke skolen som arena for å drive godt holdningsskapende arbeid.

Med dette som bakgrunn har vi kommet fram til en problemstilling som vi ønsker å

belyse:

“Politiets holdningsskapende arbeid i skolen - utfordringer og muligheter.”

2 Metode

Sosiologen Vilhelm Aubert definerer metode på denne måten: ”En metode er en fremgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme frem til ny kunnskap. Et hvilket som helst middel som tjener dette formålet, hører med i arsenalet av metoder” (Vilhelm Aubert, 1985, s. 196, sitert i Dalland, 2012, s.111). Metoden man velger avhenger av hva man vil belyse og finne ut av i oppgaven.

2.1 Forforståelse

Når man skal skrive en oppgave bærer man ofte med seg noen fordommer og forståelser av temaet man vil belyse. Våre fordommer og forståelse kan påvirke hvordan man vinkler en oppgave, belyser fenomener og hvordan man innhenter informasjonen man bruker i en oppgave (Dalland, 2012).

I denne oppgaven har vi som nevnt innledningsvis skrevet at vi mener at skolen er en viktig plattform for politiet å drive forebyggende arbeid. Likevel har vi fått mange innspill på at det forebyggende arbeidet som foregår i dag har mangler og at det ikke er er godt nok for nå målet om å forebygge kriminalitet.

En av oss har holdt et holdningsskapende foredrag på en videregående skole. Dette bekreftet en del av de overnevnte punkter, men likevel var det andre momenter ved dette møtet som vart klart positive. Vi mener at det holdningsskapende arbeidet i skolen kan ha stor verdi og nytte både for ungdommene som involveres og for politiet. Derfor er vi interessert i å se på den holdningsskapende forebyggingen i skolen som den står i dag og muligheter og utfordringer knyttet til dette arbeidet.

Vi har prøvd å være oppmerksomme på pensumet vi har innhentet i forbindelse med denne oppgaven. Vi som mennesker er subjektive, og vi har prøvd å være bevisste hvordan dette kan påvirke oss ved innsamling av data, kunnskap og kilder. Det har vært vanskelig å finne relevant stoff om akkurat dette feltet, likevel har vi prøvd å

finne informasjon som også kan avkrefte vår forforståelse for å skape en større troverdighet og tillit til oppgaven vår (Dalland, 2012).

2.2 Valg av metode: teoretisk oppgave

For å kunne drøfte denne oppgaven med et begrensede erfaringsgrunnlag som studenter, tror vi at vi må se på det som har vært gjort tidligere innenfor dette feltet. I tillegg må vi forstå hva en holdning er, og hva som må ligge til grunn for at disse kan påvirkes og endres. Det legges også føringer for politiets arbeid i skolen i lovverk, retningslinjer, handlingsplaner og instruksjoner. Vi har forsøkt å se dette i sammenheng med hva som gjøres i dag. For å belyse dette på en best mulig måte har vi valgt å skrive en teoretisk oppgave.

2.3 Avgrensning

Det holdningsskapende arbeidet i skolen er et stort felt og det er mange faktorer som spiller inn. På grunn av oppgavens størrelse og omfang, har vi derfor måttet begrense oss til å ta for oss det vi mener er de mest sentrale elementene i dette arbeidet.

2.4 Valg av litteratur og kildekritikk

Før vi begynte selve skriveprosessen, snakket vi mye om temaet oss i mellom. Vi drøftet også temaet med lærere og medstudenter for å høre om hva slags erfaringer og betraktninger de hadde rundt dette.

Videre søkte vi på internett for å se hva som var skrevet om dette fra før. Vi brukte blant annet søkemotorene "Google" og "Bibsys". Vi har også sett på bacheloroppgaver skrevet av tidligere studenter ved Politihøgskolen som omhandlet holdningsskapende og forebyggende politiarbeid i skolen. Vi har også benyttet oss av litteraturlistene i disse oppgavene for å finne bøker og artikler som kunne være relevant for vår oppgave.

Lie sin bok *I Forkant* (2011) tar for seg politiets forebyggende arbeid i skolen, og gir et godt overblikk over politiets forebyggende arbeid i skolen. Videre har vi brukt Balchen sin bok *Politiets forebyggende arbeid: Begrensinger og muligheter* (1998). Politets forebyggende arbeid har muligens forandret seg siden 1998, men Balchen

skriver også om oppstarten av det forebyggende arbeidet i skolen og enkelte utviklingstrekk knyttet til dette.

Boken *Innføring i psykologi* av Håkonsen (2009) gir en introduksjon til psykologisk kunnskap, og tar blant annet for seg hvordan man kan endre atferd. Innenfor det samme feltet, har vi også brukt Svartdal sine bøker *Psykologi: en introduksjon* (2011) og *Psykologi: i praksis* (2011). I disse bøkene omhandles blant annet holdningsbegrepet, herunder utvikling av holdninger, holdningers funksjon og endringer av holdninger.

Når vi har søkt på internett etter informasjon, har vi tatt høyde for at vi i mange tilfeller ikke kjenner kildens grad av seriøsitet og pålitelighet. Vi har derfor valgt å kun benytte informasjon fra anerkjente nettsider, som for eksempel politiet.no, regjeringen.no og forebygging.no.

3 Kriminalitetsforebygging

Ordet “forebygge” er et vidt begrep som omfavner mye. I politiets kriminalitetsforebyggende arbeid kan man sette inn tiltak for å forebygge alle typer hendelser og lovbrudd, men også atferd som kan assosieres med lovbrudd. Politiet kan jobbe proaktivt, med et mål om å hindre at uønsket atferd eller handlinger skal oppstå, eller i etterkant for å forhindre at lignende hendelser eller atferd skjer på nytt (Lie, 2011). Hun omtaler forebygging som å være i forkant og forhindre at noe negativt skjer. Det er denne forklaringen av begrepet vi velger å ta utgangspunkt i i denne oppgaven.

4 Lovverk og retningslinjer

Politiets arbeid skal til enhver tid være forankret i de gjeldende lover og retningslinjer. Justisdepartementet, Politidirektoratet og Riksadvokaten er blant de forvaltningsorganene som legger føringer og styrer politets kriminalitetsforebyggende arbeid. Det er en bred politisk enighet om at forebyggende arbeid skal være en av politiets viktigste oppgaver. Dette fremkommer av lovverket og retningslinjene gitt fra sentralt hold.

Politielloven § 1 definerer politets ansvar og mål og sier at:

“Politiet skal gjennom forebyggende, håndhevende og hjelpende virksomhet være et ledd i samfunnets samlede innsats for å fremme og befeste borgernes rettsikkerhet, trygghet og alminnelige velferd for øvrig” (Lov om politiet, 1995).

Videre forteller politielloven § 2, 6. ledd at politiet skal søke å samarbeide med andre etater for å forebygge og hindre at kriminalitet oppstår. Viktige samarbeidspartnere kan for eksempel være barnevern, kriminalomsorg, skoler og utekontakter.

Politiinstruksen §15-1 fremhever særskilt skolen og sosialmyndighetene som viktige samarbeidspartnere.

I Justis- og Beredskapsdepartementets handlingsplan for forebygging kan vi lese at “Kriminalitetsforebyggende arbeid skal være en hovedprioritet for politiet. Arbeidet skal være kunnskapsbasert, lokalt forankret og foregå i nært samspill med relevante samarbeidspartnere” (Justis- og Beredskapsdepartementet, *Handlingsplan for forebygging av kriminalitet*, 2013- 2016, s. 22).

Videre kan vi i Stortingsmelding nr. 42 lese om grunnprinsippene for det norske politi. I grunnprinsipp nr. 9 står det at “Politiet skal prioritere mellom sine oppgaver og legge hovedvekten på forebyggende virksomhet”. Det står også at “Politiet bør legge hovedvekten på forebyggende ordenstjeneste, med sikte på å forebygge straffbare anslag mot den alminnelige fred, orden og sikkerhet” (St.meld. 42, 2004-2005).

Forebyggende politiarbeid er også omhandlet i Stortingsmelding nr. 23 (1991-1992) og i St. prp nr.1 (1997-1998). Her beskriver blant annet en mengde krav til at politiet skal utføre forebyggende arbeid (Balchen, 1998).

Som vi ser, er politiets kriminalitetsforebyggende arbeid bredt omhandlet om regulert av en rekke lover og retningslinjer. Med utgangspunkt i de gjeldende lover og retningslinjer som finnes innenfor dette området vil vi anse det som en viktig oppgave

for politiet å utarbeide gode måter å løse det holdningsskapende arbeidet på.

5 Politiet i skolen

5.1 Politiets kriminalitetsforebygging i skolen

Skolen har i lang tid vært en viktig arena for politiets forebyggende arbeid. Her er de unge samlet store deler av dagen og de oppholder seg der over flere år. Påvirkning fra jevnaldrende har stor betydning for utvikling av holdninger til bruk av rusmidler og tidspunkt for alkoholdebut. Lærere og andre ansatte i skolen er viktige voksne personer i elevenes liv. Skolen er også en god arena for å inkludere foresatte i det forebyggende arbeidet (Justis- og Beredskapsdepartementet, *Handlingsplan for forebygging av kriminalitet*, 2013-2016). Siden skolen er en så viktig arena for både barn, ungdom og foreldre vil det også være naturlig at politiet tar del i denne arenaen med sin forebyggende virksomhet. Det viktig at politiet møter barn og ungdom der de er for å ha best mulige forutsetninger for å lykkes dette arbeidet.

I skolen har politiet et personorientert fokus på forebyggingen. Det vil si at forebyggingen tar sikte på å påvirke de bakenforliggende årsaker til at et individ begår lovbrudd (Lie, 2011).

Proaktiv forebygging, eller primærforebygging, er en av metodene som nyttes innunder den personorienterte forebyggingen. Kaufmann (1991) definerer primærforebyggende arbeid som «(...)iverksettelse av tiltak som tar sikte på å hindre at en antisosial atferd settes i gang» (siteret i Balchen, 1998, s. 76). Primærforebygging retter seg mot befolkningen som helhet eller mot grupper som ikke er definert ut fra noen risikovurdering og har som målsetting å hindre at problemer eller negativ utvikling oppstår i hele samfunnet (Politiet, 2012).

En annen metode som kan nyttes er den reaktive, eller sekundære, forebyggingen. Sekundærforebygging retter seg mot grupper hvor det finnes høy risiko for at vansker kan oppstå eller hvor det allerede er tendenser til slike vansker. I NOU (1991:10) beskrives sekundærforebygging som arbeid rettet mot grupper i faresonen, og omfatter tiltak i forhold til problemskapende prosesser som ikke er blitt forhindre på

et tidligere stadium, for eksempel gjennom primærforebyggende tiltak. Målet med dette arbeidet er å forhindre en videreutvikling eller tilbakefall til en problematisk livssituasjon (Balchen, 1998). Sekundærforebyggende arbeid er altså en rekke reaktive tiltak som iverksettes først når lovbrudd er begått eller det er grunn til å tro at et individ befinner seg i faresonen for å begå et lovbrudd.

I denne oppgaven tar vi for oss politiets holdningsskapende arbeid i skolen. Dette går inn under den primærforebyggende virksomheten.

5.2 Politiets vei inn i skolen - historiske trekk

For å lettere forstå politiets tradisjon og rolle i det holdningsskapende arbeidet i grunnskolen, er det nødvendig å se nærmere på historiske hovedtrekk i dette arbeidet.

Oslo politikammer var tidlig ute med å iverksette forebyggende tiltak. På begynnelsen av 1950- tallet etablerte trafikkavdelingen den såkalte “Skolegruppen”. I 1956 tok noen tjenestemenn ved samme avdeling initiativ til å starte opp “Politiets dukketeater”. Felles for “Skolegruppen” og dukketeateret, var at de hadde som mål å lære barn å ferdes trygt i trafikken. Dette var de første av mange lignende tiltak som ble iverksatt med jevne mellomrom gjennom 50- og 60-tallet (Balchen, 1998).

Balchen (1998) sier at det i 1968 skjedde en sentralisering av politet, slik at alle de små politistasjonene i Oslo ble nedlagt. Det ble etterhvert innsett at nærheten og kontakten med publikum ble borte ved å gå over til færre og større politistasjoner. Manglerud politistasjon var først ute med å opprette et eget bydelspoliti, som bestod av fire erfarne tjenestemenn. Mangleruds politikrets ble delt inn i fire soner, og disse tjenestemennene fikk ansvar for det forebyggende og kontaktsskapende arbeidet i hver sine sone.

Etterhvert som de andre stasjonene ble etablert, fikk de også bydelspoliti.

Bydelspolitet skulle først og fremst gå løs på “problem-miljøene” i bydelen for endre forhold som førte til kriminalitet. Fokuset ble derfor rettet mot primærforebyggende arbeid blant barn og ungdom. Dette arbeidet innebefattet for det meste undervisning i skolene og kontaktsskapende arbeid (Balchen, 1998).

På begynnelsen av 1980- tallet ble det foretatt en omorganisering av den forebyggende virksomheten i Oslo. Det forebyggende arbeidet ble delt inn i to deler; et bydelspoliti og en undervisnings- og informasjonsgruppe. Bydelspolitiets forebyggende innsats var i hovedsak rettet mot barn og ungdom i risikozonen og mot belastede miljøer. Oppsøkende virksomhet og tverrfaglig samarbeid var viktige nøkkelord i dette arbeidet. Undervisnings- og informasjonsgruppen hadde hovedfokus på gjennomføring av trafikkulykkes- og kriminalitetsforebyggende undervisning i skoler o.l (Balchen, 1998).

5.3 Politiets skoleperm

“*Politiets skoleperm*” ble utgitt av Justis og Politidepartementet i 1997. Den ble utformet i samråd med Det Kriminalitetsforebyggende Råd og skoleverket (Balchen, 1998). Skolepermen skulle sikre et minimumskrav av forebyggende arbeid i skolen, som innebar en økt på minimum 45 minutter i løpet av ett år. I tillegg er den ment å fungere som en “idébank” med tanke på det faglige innholdet som presenteres i undervisningen (Politiets Skoleperm, 1997).

Skolepermen presiserer at skoleverket har hovedansvaret for undervisningen i samfunnsfag, men at politiet skal bidra med sin kunnskap innen for sitt fagområde. Den formen for undervisning politiet skal gjøre ved hjelp av skolepermen er pedagogisk forebygging. Denne undervisningsformen var på denne tiden en ny og til dels etterspurt undervisningsform (Politiets Skoleperm, 1997).

Ifølge daværende justisminister Gerd Liv Valla ble skolepermen laget med tre mål for politiets holdningsskapende arbeid i skolen. Inspirasjon og lyst til å gjennomføre slikt arbeid, materiell som skulle være i tråd med skolens egne planer og permen skulle være en faglig og metodisk hjelp for politibetjentene som skulle gjennomføre undervisningen. Målene med undervisningen er blant annet å øke kunnskap om lover og rettsvesen, skape positive holdninger til politiet og motivere elevene til å ta gode valg med tanke på atferd og for å unngå kriminelle handlinger. Permen inneholder detaljerte undervisningsopplegg som er tilpasset hvert enkelt klassetrinn fra første til

tiende klasse. Eksempler på temaer som skolepermen omhandler er toleranse, trafikk og rusmidler (Politiets Skoleperm, 1997).

5.4 Holdningskampanjer og undervisning

Politiet har i lang tid brukt informasjonsformidling og holdningskampanjer som kriminalitetsforebyggende virkemidler i skolen. Tanken bak denne jobben har vært å få barn og ungdom til å ta ”gode valg” ved å påvirke deres holdninger til kriminalitet (Balchen, 1998). Kampanjene som ble brukt var ikke rettet kun mot barn og ungdom som var i risikosoner, men mot aldersgrupper hvor tematikken ble ansett som aktuell (Balchen, 1998).

Politiet gjennomførte flere nasjonale kampanjer på 80- og 90- tallet. Eksempler på kampanjer politiet har gjennomført er ”Gult er kult”, som var en kampanje rettet mot barn på tredje- og fjerdeklassetrinn. Målet med kampanjen var å skape gode holdninger blant barn og unge med tanke på atferd i trafikken og tyveri. Kampanjen ”Fra bagatell til helvette” er et annet eksempel på en holdningskampanje politiet gjennomførte i grunnskolen. Denne kampanjen rettet seg inn mot ungdommers holdninger til rusmidler, og hvordan det kunne utvikle seg til tyngre kriminalitet. Kampanjen ble gjennomført av politiet i samarbeid med lærere og tidligere rusmisbrukere (Balchen, 1998).

Det er vanskelig å finne informasjon om det eksisterer nyere holdningskampanjer fra politiet idag. Inntrykket vårt er at kampanjene og undervisningen som gjennomføres I dag er basert på lokale initiativer. Flere av våre medstudenter kunne fortelle om mer generelle presentasjoner og holdningsskapende foredrag i skolen fra praksisåret. Dette gjaldt alt fra sykkel og trafikkdager og undervisningsopplegg som omfattet informasjon om farer og konsekvenser ved bruk av narkotika og foredrag i forbindelse med russetid hvor man tok opp flere aktuelle problemstillinger. Eksempler på temaer var blant annet rus, vold, mobil- og nettkriminalitet, hvilke konsekvenser dette kan få og hvilke valg som er de riktige å ta.

6 Holdninger, atferd og endring

6.1 Begrepet holdninger

Holdninger defineres i boken til Håkonsen fra 2009 som ”en spesiell tilbøyelighet til å reagere på en bestemt måte overfor andre mennesker, ting eller hendelser” (Håkonsen, 2009, s. 205). Svartdal (2011) beskriver en holdning som en persons innstilling til noe, det kan dreie seg om både personer, situasjoner og objekter. Holdningene våre er relativt stabile over tid, og kommer til uttrykk gjennom de handlingene vi utfører (Svartdal, 2011).

Det er forskjellige måter å studere holdninger på. Den vanligste måten er gjennom trekomponentmodellen. Trekomponentmodellen deler holdningene inn i tre deler, den kognitive, den følelsesmessige og den atferdsmessige delen (Håkonsen, 2009). Den kognitive beskriver kunnskapen og meningene man har om noe. Dette dannes ofte gjennom erfaringer, opplevelser og påvirkninger i våre omgivelser. Den følelsesmessige delen av holdningene vil være den følelsesmessige reaksjonen som er knyttet til noe. I atferdskomponenten kommer holdningene sterkest til uttrykk nettopp gjennom de handlingene og reaksjonene vi utfører og viser (Håkonsen, 2009).

Hvordan holdninger oppstår er en komplisert prosess, men de er i stor grad tillærte (Svartdal, 2011). Gjennom oppveksten påvirkes vi kontinuerlig fra ulike hold. Eksempler på dette er familie, venner og massemedia. Disse kildene vil gjennom livet ha ulik innflytelse på oss. Til tider kan vi også overta holdninger fra foreldre, venner og mennesker vi omgås uten å reflektere videre over dem. All denne påvirkningen vi utsettes for gjør at vi danner oss holdninger, meninger og verdier som kan påvirke atferden vår og valgene vi tar (Håkonsen, 2009).

6.2 Påvirkning og endring av holdninger

Holdningene våre har også forskjellig forankring i oss. Enkelte typer holdninger har en sterk forankring, mens andre type holdninger er lettere å påvirke (Bunkholdt, 2002). Dette vil ha en betydning for politiet sine muligheter til å forandre holdningene til skoleelever. Hvis politiet vil endre holdninger må de forstå og ha kunnskap om de bakenforliggende årsakene til at en holdning har oppstått.

Holdninger har en viktig funksjon med tanke på tilpasning i sosiale miljøer (Bunkholdt, 2002).

Det har vært ulike forsøk på hvordan forskjellige holdninger kan etableres og endres. Når man forsøker å endre en annens holdning kan man ofte snakke om overtalelse (Svartdal, 2011). Forskning på dette feltet viser at det finnes variabler som er viktige å ta hensyn til i slike tilfeller. Det vises blant annet til faktorer ved kilden for budskapet, selve budskapet og momenter ved mottakeren av budskapet. Eksempler på dette er kunnskapen, utseende og talemåten til sender av budskapet og måten budskapet blir satt fram på, for eksempel om det er skremmende og i hvilken grad man føler det er ment til å overtale. Faktorer som er betydningsfulle for mottakeren er alder, grad av oppmerksomhet og selvfølelse (Svartdal, 2011). Det er denne formen for påvirkning politiet ofte benytter seg av i sine foredrag og holdningskampanjer i skolen. Det blir dermed viktig for politiet å være bevvist sin fremtreden når de er på besøk i skolen og måten de legger fram sine budskap på.

I starten av livet er foreldre den største påvirkningskraften på barna, noe som resulterer i at barna får en virkelighetsbeskrivelse som ligner svært mye på foreldrene sine (Håkonsen, 2009). Påvirkningen forandres ettersom andre arenaer enn hjem og foreldrene stadig blir mer betydningsfulle i den unges liv. Eksempler på dette kan være venner, skole, yrkesgrupper og massemedier (Håkonsen, 2009). Grunnen til at vi påvirkes og ofte tar til oss de samme holdningene som de overnevnte referansegruppene, er søken etter aksept og tilhørighet i de miljøene vi befinner oss i (Bunkholdt, 2002).

I tillegg gjør vi oss stadig erfaringer, som også vil være holdningsdannende for oss. Noen mekanismer ved holdningsdannelsen kan for eksempel være imitasjon og identifisering. Med begrepet imitasjon menes det at individet etterligner andres holdninger eller oppførsel. Personen som imiteres er ofte en viktig person i individets liv, og ses på som en rollemodell. Med begrepet identifisering menes det at individet ”overtar” en annen persons holdninger, og gjør disse til sine egne. Eksempler på hvor identifisering kan oppstå er blant annet i vennegrupper, siden motivasjonen for “overtakelsen” ofte er sosial kontakt og tilhørighet. I tillegg kan identifiseringen forekomme på grunn av gruppepress. I slike tilfeller kan “overtakelsen” i noen grad

oppleves som påtvunget, fordi det å motsette seg kan føre til negative sanksjoner for individet (Bunkholdt, 2002).

6.3 Forholdet mellom holdning og handling

Holdningene våre har ofte blitt satt i sammenheng med måten vi handler på. Hvis du vet hvilke holdninger et individ har ovenfor et objekt, er det nærliggende å tro at du kan forutsi individets atferd ovenfor objektet. Likevel viser forskning at det ikke alltid er slik. De sosiale situasjonene kan ha egenskaper knyttet til seg og disse kan føre til at man velger å holde tilbake holdninger og ytringer. Atferden vi utviser kan i like stor grad være situasjonsbestemt, og ikke bestemt av våre holdninger (Håkonsen, 2009).

Når atferden vår ikke er i tråd med holdningene våre, oppstår det en kognitiv dissonans, eller ubalanse mellom atferden og holdningen (Svartdal, 2011). Et eksempel på dette kan være at de fleste som røyker er klar over at dette er farlig, men likevel velger de å gjøre det. I de tilfellene hvor dissonansen oppstår vil individet strebe etter likevekt. Siden handlingen som oftest er utført vil individet da velge å forandre holdningen i tråd med handlingen for å oppnå denne likevekten (Svartdal, 2011).

Når politiet skal drive holdningsskapende arbeid blir det derfor viktig å gjøre dette ut i fra kunnskap om de mekanismene som ligger bak menneskers handlinger. Det er mange årsaker til atferd, og den kan sjelden forklares på grunn av holdninger alene. Sosialt press for visse måter å handle på, kan for eksempel være en faktor som gjør at de individuelle holdninger vektlegges mindre (Svartdal, 2011).

7 Betydningsfulle foreldre

7.1 Familiens betydning

Lie (2011) fremhever de foresatte som en av politiets viktigste samarbeidspartnere. Det er foreldrene som har hovedansvaret for, og størst innflytelse på sine barn og deres utvikling. Balchen (1998) sier at storsamfunnet, nærmiljøet og familien må arbeide for å skape trygge rammer rundt barna. Familien har hovedansvaret for at

disse rammene faller på plass, men storsamfunnet rundt må tilpasse og tilrettelegge for at dette kan skje (Balchen, 1998). Som en del av storsamfunnet rundt, kan politiet være en av bidragsyterne som sørger for at slike rammer tilrettelegges og tilpasses barn og unge.

I de sentrale handlingsplanene og strategiplanene som regjeringen har kommet med de siste årene, fremheves også foreldrene som en viktig del av det forebyggende arbeidet opp mot barn og ungdom. Foreldrene og andre nære omsorgspersoner som gir barna trygge rammer for utvikling, mestring, en god oppvekst preget av omsorg og gode nærmiljø fremmer en god utvikling senere i barna sine liv (Justis og Beredskapsdepartementet, *Handlingsplan for forebygging av kriminalitet*, 2013-2016).

Bø (1989) nevner noen hovedområder i barns liv som er viktige i deres oppvekst. Dette er familie, arbeid, læring/sosialisering og rekreasjon/lek. Han mener at disse områdene har gått fra å være tette sammenvevde systemer til å bli tilnærmet individuelle plattformer som preges av manglende kontakt og økt avstand. Dette har ført til at samfunnet har gått fra å være preget av kollektivismen til et individsentrert samfunn med fokus på selvrealisering. De materielle og kulturelle levekårene har forbedret seg, men omveltningen av samfunnet har ført til forandringer som kan ha negative konsekvenser for oppvekstvilkår, sosialisering og støttesystemene rundt barn og unge. I tillegg bidrar fulltidsarbeidene foreldre til at de har mindre tid til barna og deres behov, og alternative omsorgsplasser som skole og barnehager tar større del av barnas liv (Bø, 1989).

Det å danne formelle eller uformelle nettverk mellom foreldre, samt å legge til rette for kontakt og samarbeid mellom foreldre og for eksempel politi vil derfor være med på å utvide, støtte og styrke nettverket til barn og ungdom.

7.2 Foreldrenettverk

En annen måte å styrke nettverket rundt barn og unge på er gjennom at foreldrene samarbeider tettere. Når foreldrene sammen gir hverandre, råd, informasjon og hjelp, gir dette muligheten til at et slikt utvidet støtteapparat oppstår rundt ungdommen.

Noen foreldre danner i forbindelse med skolestart foreldrenettverk. Baktanken med foreldrenettverket er å styrke samarbeidet og kontakten mellom foreldrene. Det at foreldrene kjenner hverandre og hverandres barn, kan bidra til å styrke blant annet den uformelle sosiale kontrollen. Samtidig kan nettverket øke bevisstgjøringen om aktuelle problemstillinger som er relevante for barna og deres nærmiljø ved å snakke sammen (Foreldreutvalget for grunnskolen, 2013). Her kan også politiet bidra med sine erfaringer og kunnskap ved at de inkluderes og samarbeider med slike nettverk.

Norsk Narkotikapolitiforening laget i 2010 en folder om foreldrenettverksgrupper. De beskriver dette som en måte å styrke nærmiljøet som barna vokser opp i. I tillegg bidrar et slikt nettverk til kommunikasjon og kontakt mellom barn og voksne, og de voksne imellom. Foreldrenettverket er arena hvor de voksne kan ha kontakt, lage felles spilleregler og drøfte problemer som oppstår. Her kan de bli kjent, diskutere aktuelle problemstillinger, dele erfaringer og sette felles regler for sine barn. Barna kan også inkluderes ved at de får bli med på noen av møtene og blir kjent med foreldrene i nettverket. Målene for foreldrenettverksgruppa er å skape gode relasjoner mellom barna og de voksne, og at de voksne får en vilje og empati til omsorg for alle barna som er inkludert (Norsk Narkotikapolitiforening, 2010).

8 Diskusjon

8.1 Holdningsskapende arbeid i skolen - hvem egner seg best?

Vi stiller spørsmål ved om politiet er den som egner seg best til å drive det holdningsskapende arbeidet i skolen. På den ene siden har politiet lang erfaring og mye kunnskap om virkninger, følger og strafferettslige konsekvenser av for eksempel narkotikamisbruk og annen kriminalitet. Politiet ses på som en ekspert på dette feltet, fordi dette er noe politiet jobber med til daglig. De hentes dermed ofte inn når slike tema skal drøftes i skolen. På den andre siden kjenner ikke politiet elevene de møter eller deres bakgrunn og kommer i svært få tilfeller til å fortsette å ha en relasjon med de. Fordi politiet ikke kjenner til elevene og deres bakgrunn går de glipp av viktige faktorer som spiller inn på hvordan holdningene deres har blitt befestet. Holdninger inngår i et sosialt samspill og har funksjoner i menneskers liv. Disse er det viktig å ha kunnskap om for å ha mulighet til å oppnå påvirkning eller endring (Bunkholdt,

2002). Gjennom korte og sporadiske møter vil ikke politiet klare å komme i en tilstrekkelig posisjon til å klare å påvirke disse ungdommene.

I tillegg kan man stille spørsmål ved om politiet har den riktige kompetansen når det kommer til hvordan man formidler slike budskap. Politiet mangler utdanning innenfor pedagogikk. Dette gjør at møtet med elevene i større grad kan påvirkes av hvilke personlige egenskaper den enkelte tjenesteperson har. Formidlingsevnen til den enkelte politibetjent vil ha individuelle variasjoner, noe som igjen vil påvirke graden av vellykkethet innenfor dette arbeidet (Henriksen, 2007).

Lærerne er ved siden av foreldre og venner viktige personer i barn og unges liv. De omgås elevene store deler av dagen, og følger de ofte gjennom flere år. Lærerne har også større pedagogisk kompetanse gjennom sin utdanning, noe som gir de mer kunnskap og innsikt i hvordan budskap burde fremmes på riktig måte. I tillegg til denne formelle kompetansen har de også en relasjon og kjennskap til elevene sine. De vil dermed også ha bedre kunnskap om hvordan man kan tilpasse og legge frem de aktuelle temaene på en hensiktsmessig måte. Nordahl-utvalget peker i sin rapport på at de forebyggende programmenes effekt i stor grad avhenger av hvor god opplæring den enkelte lærer eller instruktør fikk (Lie, 2011). Denne kompetansen strekker seg til både den enkelte instruktørs kunnskap, men også deres evne til å skape gode relasjoner i undervisningssituasjonen (Lie, 2011). Vi har ikke klart å finne informasjon om i hvilken grad politiet kurser og forbereder sine ansatte for slik virksomhet. Vi har lite erfaring i etaten å vise til, men har inntrykk av at det er mangler på dette feltet.

Skolen har lange tradisjoner for å kalle inn eksterne eksperter for å gjennomføre holdningsskapende arbeid. Et eksempel på dette er at politiet kalles inn når skolen skal snakke om rusmidler, virkninger og konsekvenser av dette. Henriksen (2007) mener at det er holdningene, handlingsvalg og ferdigheter som skal stå i fokus i dette arbeidet. Med dette målet for sikte kan man stille spørsmål ved om politiets kunnskap er relevant nok. Henriksen (2007) sier at oppleggene rundt denne type undervisning har vært preget av opplysninger om rusmidler og deres skadevirkninger, noe som samsvarer med våre og andre praksisstudenters erfaringer. Virkemidler som brukes i forbindelse med denne virksomheten er framvisning av brukerutstyr, narkotiske

stoffer og tidligere rusmisbrukere som har fortalt sin historie. Denne typen bidrag kan vekke en oppmerksomhet, men muligens i form av nysgjerrighet eller frykt og ikke i form av holdningsendring (Henriksen, 2007). I tillegg kan man stille spørsmål ved hvor forebyggende det holdningsskapende arbeidet er ene og alene. Arbeidet vil kanskje bli for generelt, og dermed ikke treffe alle skoleelevene i like stor grad. De elevene som allerede innehar gode holdninger vil få bekreftet disse gjennom dette arbeidet, mens risikoungdommene kan være vanskeligere å påvirke og nå frem til (Balchen, 1998). Pape (2009) belyser imidlertid saken fra en annen side. Hun skriver at målsetningen om å forhindre og redusere ungdommers bruk av rusmidler er urealistisk, og at det er nettopp opplysning og informasjon om rusmidlene skoleelevene trenger. Det kan være vel så viktig å gi barn og ungdom gode kunnskaper og informasjon om virkninger og konsekvenser av kriminalitet for å gi de et bedre kunnskapsgrunnlag for sine valg.

Ekspertisen som politiet har om kriminalitet og konsekvenser innehas også av andre. Politiet har ikke monopol på denne kunnskapen og det er mulig for lærere å lese seg opp på dette feltet. Vi tror at lærere med en slik kunnskap kan gi en like god, om ikke bedre undervisning. Dette er fordi de kan tilpasse undervisningen til sine egne skoleklasser og sine elevers forutsetninger. Politiet burde muligens bidra ved å dele sin kunnskap om disse fagfeltene med lærerne. Lærerne kan deretter bringe det videre til elevene sine i tilpasset og pedagogisk riktig form, noe som kanskje kan øke utbyttet av denne typen undervisning for elevene. Man kan jo tenke seg at det er slik samarbeidet mellom skolen og politiet burde foregå.

Madsen (2003) argumenterer i sin tekst, "Hvorfor en politimann i skolen?", for at politiet skal ha en plass i skolen. Han fremhever at publikums trygghet og tillit til politiet øker ved tilstedeværelse og nærhet. Hvilke ulemper kan det da føre med seg at det synlige politiet trekker seg ut av skolen og heller står på sidelinjen og bidrar? Madsen (2003) skriver videre at man må komme i en tilstrekkelig posisjon for å kunne påvirke skoleelevene i riktig retning. Med dette mener han at det må ligge en tillit og en relasjon til grunn for at holdningsendringer kan skje. Fordelen med at politiet selv snakker med elevene og viser seg i skolen i "fredstid" kan være at det bidrar til å skape en relasjonell tillit mellom elevene og de enkelte politibetjentene. I tillegg kan politiet oppnå en større tillit hos de unge. Verdien i disse møtene ligger

kanskje ikke bare i å forsøke å skape holdningsendringer. Møtet gir muligheter til å ufarliggjøre politiet og politiuniformen og å treffe ungdommene på en trygg plattform uten at det har skjedd noe negativt i forkant. Møtet kan kanskje ses på som en investering for på et senere tidspunkt komme i en tilstrekkelig posisjon for påvirkning. Dersom politiet trekker seg ut av skolen og istedet bidrar fra sidelinjen, risikerer man kanskje at politiet mister denne muligheten.

En av oss erfarte verdien av å møte skoleungdom i “fredstid” på deres arena i praksisåret. Hun ble satt til å holde et foredrag for flere klasser ved en videregående skole. I etterkant av dette foredraget opplevde hun å bli kontaktet av flere av ungdommene hun hadde snakket med når hun og veilederen patruljerte i områdene hvor ungdommene befant seg. Noen ville bare slå av en prat, mens andre betrodde seg om personlige problemer de hadde i livet sitt. Ungdommene valgte konsekvent å henvende seg til henne, tross i at det befant seg flere og mer erfarne politibetjenter i nærheten.

Dette mener vi illustrerer hvordan et kort møte med politiet også kan være nok til å skape en form for relasjon. Et kjent ansikt kan senke terskelen for å ta kontakt med politiet både før og etter at problemer oppstår. Dette kan på lengre sikt være nyttig for politiet, skape tillit og føre til at de unge mottar rett hjelp til rett tid. Balchen (1998) sier at politiets besøk i skolen kan være med på å skape en bedre kontakt og trygghet mellom skoleelevene og politiet enn hva man får til gjennom det tradisjonelle politiarbeidet.

8.2 Foreldrene som forebyggere

For å øke sjansene for å lykkes i det holdningsskapende arbeidet blant barn og ungdom må man inkludere betydningsfulle personer og de livsarenaene som barn og ungdom befinner seg på (Henriksen, 2007).

En NOVA rapport fra 2003 poengterer at foreldres holdninger og omgang med rusmidler i stor grad påvirker ungdommers alkoholdebut, rus- og alkoholvaner. I tillegg viser også rapporten at mangel på uformell sosial kontroll fra foreldre viste seg å øke barn risiko for å ruse seg og utvise antisosial atferd (NOVA, 2003).

Når man ser på foreldres påvirkning og betydning for barn og ungdom stiller vi oss spørsmålet om politiets holdningsskapende og forebyggende innsats, som det står i dag, i større grad også burde rettes mot foreldrene. Når man ser på den store påvirkningskraften foreldrene har på sine barn, kan man lure på om det er mer hensiktsmessig å bruke den foreslåtte minimumstiden på 45 minutter på foreldrene fremfor barna. Når man ser alt som må ligge til grunn for holdningsendringer kan det være urimelig å forvente at denne virksomheten rettet mot de unge alene vil gi en signifikant effekt på den tiden man har til rådighet.

Foreldrene har i større grad oversikt over sine barns omgangskrets og de sosiale arenaene de deltar på. Når man ser på sammenhengen mellom barns tilegnelse og utvikling av holdninger, så er det er en klar sammenheng mellom dette og foreldrene sine holdninger. Bevisstgjøring og informativ virksomhet ovenfor foreldre kan kanskje på lang sikt gi bedre utslag i barns holdninger og handlingsvalg i større grad enn politiets holdningsskapende arbeid i skolen alene. Å informere foreldrene om blant annet slike sammenhenger, risikofaktorer og symptomer i en tidlig fase, kan føre til en bevisstgjøring rundt egne holdninger og fremtreden som videre kan påvirke barnet. Samtidig bør det ikke være slik at man må velge om man vil rette innsatsen enten mot foreldrene eller barna. Kanskje bør det være slik at man jobber mot begge disse gruppene parallelt for å få best mulig utbytte av det holdningsskapende arbeidet.

Lie (2011) sier at det er viktig at politiet samarbeider med foresatte og de nettverkene som barna er en del av. Vår erfaring fra praksisåret er at noen foresatte kanskje er skeptiske til å kontakte politiet angående bekymringer som gjelder egne barn. Årsaker til dette er blant annet at de frykter at bekymringen kan ende med strafferettslige konsekvenser for barna. Lie (2011) henviser i sin bok til Bordeur, som sier at publikum oppfatter politiet som kriminalitetsbekjempere. Videre påstår han at det er en økende profesjonalisme i etaten, og at denne skaper en distanse mellom publikum og politiet (Lie, 2011). Et inntrykk av politiet som utelukkende kriminalitetsbekjempere og distansen til publikum dette medfører vil ikke skape en god grobunn for et fruktbart samarbeid i denne sammenhengen. Kanskje burde politiet ta initiativ til å danne en plattform som innbyr til samarbeid og dialog med publikum, som i dette tilfellet er foreldrene og deres barn. Siden grunnskolen er obligatorisk og dette er et naturlig samlingspunkt for de unge, lærere og foreldre, kan

kanskje skolen være en naturlig arena for nettopp denne plattformen. Gjennom skolen kan det arrangeres møter mellom foreldre og representanter fra det lokale tjenestestedet. Informasjon og personlig kontakt vil kunne senke terskelen for kontakt mellom politi og foreldre. Slike kontakter vil styrke nettverket rundt ungdommen og vil kunne virke forebyggende i forhold til kriminalitet. Foreldrenettverkene styres primært av foreldrene selv. Burde politiet involveres i slike nettverket, og hva skal deres rolle i så fall være?

For at slike tiltak skal være gode og virkningsfulle, kreves det engasjement og vilje til gjennomføring fra foreldrenes side. Dette gjør at det vil være lokale forskjeller i om det i det hele tatt er opprettet slike nettverk og i hvor effektive de er. Der slike nettverk er etablert kan politiet være en bidragsyter og en aktør som nettverket kan spille på. Et slikt samarbeid kan bidra til informasjonsutveksling og relasjonsbygging. Informasjonsutvekslingen kan være til like stor nytte for politiet som for foreldrene. Foreldre kan ha større innsikt og nærhet til hva som opptar ungdommene, samtidig kan også politiet ha informasjon og erfaringer som kan være med å bevisstgjøre foreldrene i større grad. Madsen (2003) snakker i sin artikkel ”Hvorfor en politimann i skolen?” om viktigheten av å involvere foreldre i dette arbeidet. Han skriver at foreldremøter er et viktig forum å benytte seg av i det forebyggende arbeidet i skolen. Å skape gode relasjoner til foreldrene kan være med på å skape tillit, og dermed senke terskelen for å ta opp bekymringer og problematikk rundt barna og nærmiljøet. Hvis politiet skal bidra i slike nettverk, bør de være bevisst sin rolle. Det er viktig at foreldrene ikke fratas sitt ansvar, engasjement og eierforhold til sitt nettverk. Vi mener at det bør være opp til foreldrene å avgjøre i hvor stor grad politiet skal ta del i dette arbeidet. Politiet burde dermed opptre som en støttespiller og bidragsyter når foreldrene ønsker det.

8.3 Skolepermen

Som vi tidligere har vist til, er politiets kriminalitetsforebyggende arbeid bredt omhandlet av en rekke lover, handlingsplaner og retningslinjer. Av disse fremgår det i hovedsak at forebygging er en av politiets viktigste oppgaver, og at dette er et felt som skal prioriteres. Videre har vi nevnt at “Politiets Skoleperm” er et

undervisningsopplegg utgitt av Justis- og Politidepartementet som er ment å være en plattform for det holdningsskapende arbeidet i skolen på nasjonal basis.

I år 2000 kom Kirke-, utdannings og forskningsdepartementet og Barne- og familiedepartementet (KUF/BDF) ut med en rapport med tittelen “*Vurdering av program og tiltak for å redusere problematferd og utvikle sosial kompetanse*”. I denne rapporten understrekes det at Skolepermens effekt ikke kan vurderes fordi den ikke er evaluert av kontrollerte studier. Likevel konkluderer faggruppa med at de ikke finner “tilstrekkelig faglig grunnlag for å tilrå videre bruk og satsning på programmet i nåværende form og omfang” (KUF/BDF, 2000, s. 80). Begrunnelsen for dette, er at faggruppa anser “*Politiets Skoleperm*” for å være for smalsporet og for liten i omfang til at den kan forventes å ha noen signifikant effekt på barn og unges atferd (KUF/BDF, 2000).

Faggruppas vurdering får støtte av en forskergruppe oppnevnt av Utdanningsdirektoratet og Sosial- og helsedirektoratet. I deres rapport fremkommer det at en stor andel av rus- og atferdsforebyggende undervisningsopplegg har en liten effekt for å oppnå resultater (Nordahl m/fler, 2006). Av andelen undervisningsopplegg med størst sannsynlighet for å lykkes, fant forskergruppa noen fellestrekk. De bygget på forskningsbasert kunnskap, de la opp til evaluering av programmet, de hadde en klar strategi for implementering og hadde ofte flere enn én teoretisk tilnærming til problemet (Lie, 2011). For oss fremstår det som om Skolepermen til en viss grad har mangler på disse fire punktene.

Skolepermen er 17 år gammel, og er fortsatt det eneste offisielt gjeldene opplegget for politiets undervisning og holdningsskapende arbeid i skolen. Skolepermen har ikke blitt videreutviklet etter 1997, heller ikke etter den nedslående vurderingen som fant sted i år 2000. På den ene siden er det kanskje naturlig å undre seg over om Skolepermen fortsatt er like aktuell i dag som den var i 1997. Samfunnet utvikler seg, og mye har skjedd siden slutten av 90-tallet. På den andre siden er det muligens nærliggende å tenke seg at opplegget har forblitt uendret i så lang tid fordi det faktisk fungerer etter sin hensikt.

Skolepermen anses som en idébank med helt konkrete forslag til temaer man kan drøfte ved politets skolebesøk. Den inneholder også klare retningslinjer for den praktiske gjennomføringen av opplegget (KUF/BDF, 2000). Nordahl-utvalget peker på at effekten et slikt undervisningsopplegg har, i stor grad baserer seg på instruktørens kompetanse på feltet sammen med vedkommendes evne til å formidle budskapet (Nordahl m/fler, 2006). Det kreves altså personlig egnethet og en god, pedagogisk formidlingsevne hos den enkelte instruktør, som i dette tilfellet blir en politiansatt, for å oppnå ønsket effekt. Dette er egenskaper som det ikke er sikkert at alle politiansatte innehar. Vi stiller spørsmål ved om effekten av undervisningsoppleggene som gjennomføres derfor hviler på tilfeldigheter med tanke på hvor personlig egnet den enkelte tjenesteperson er. Vi tror at denne typen arbeid drives frem av politiansatte med vilje, engasjement og kunnskap til å lykkes i slikt arbeid. Med andre ord, de såkalte ildsjelene.

I evalueringen fra KUF/BDF (2000) går det frem at det er mangler ved implementeringen av Skolepermen i den enkelte skole og de lokale tjenestestedene. En vellykket implementering forutsetter blant annet å definere den enkelte skole sine behov, sikre tilslutning fra lærere og ansatte, informere og engasjere foreldre, jobbe systematisk over tid og evaluere gjennomføring og effekter (Nordahl m/fler, 2006). Siden det ikke er noen klare retningslinjer for implementering i Skolepermen, vil dette føre til lokale forskjeller. Noen undervisningsopplegg vil dermed inngå i en sammenheng og preges av samarbeid mellom skole, politi og foreldre. For eksempel ved at skoleelevene forbreder seg ved å jobbe med relevant stoff og at foreldre blir involvert. Andre besøk vil derimot preges av tilfeldigheter og at politiet kommer innom uten nærmere planlegging.

Man kan undre seg over hva slags signaleffekt det gir at det 14 år etter at KUF/BDFs vurdering av "Politiets Skoleperm" ble gitt ut, fortsatt ikke har kommet ut oppdatert materiale for å videreutvikle Skolepermen. Betyr dette at det holdningsskapende arbeidet ikke har prioritet fra høyere hold i politiet?

Politets forebyggende arbeid i skolen omhandles og legges stor vekt på i lovverk, handlingsplaner og retningslinjer som er gjeldene for politiet. Det holdningsskapende arbeidet er en av metodene som brukes i denne innsatsen, og etter vår erfaring brukes

den utstrakt i politinorge. Siden dette er en metode som fortsatt brukes aktivt, syntes vi det er rart at det kun er skolepermen som legger føringer for dette arbeidet. Dette spesielt med tanke på kritikken den har fått for å være smalsporet og lite effektiv.

Politidirektoratet ble opprettet i 2001, altså fire år etter at Skolepermen ble utformet av Justis- og Politidepartementet. Politidirektoratet er det forvaltningsorganet som i dag har ansvaret for den politifaglige oppfølgingen (Store Norske Leksikon, 2005-2007). Kan oppfølgingen og videreutviklingen av Skolepermen ha falt mellom to stoler i prosessen med å omstrukturere etaten og forflytte arbeidsoppgaver? Vi har ikke svaret, men undret oss allikevel over dette.

8.4 Politiets holdninger og målbarhet

Politet er i stor grad avhengige av at deres arbeid gir målbare resultater. På denne måten kan man blant annet få en mulighet til å se hva som fungerer og hva som ikke fungerer. For eksempel vil antall beslag av narkotika ett år være et helt konkret og målbart tall. Ved å se på den årlige utviklingen i antall beslag danner man et grunnlag for å se om strategien i narkotikabekjempelsen har fungert eller ikke.

Siden det forebyggende og holdningsskapende politiarbeidet dreier seg nettopp om å forhindre at kriminelle handlinger skjer i utgangspunktet, vil det ikke føre til konkrete resultater som man ser i eksempelet med antall narkotikabeslag. Så hvordan påvirker dagens målesystem politiets holdningsskapende arbeid i skolen?

I en uttalelse til Klassekampen i 2013, sier Paal Christian Balchen at dagens målesystem fører til en kultur hvor det forebyggende arbeidet nedprioriteres. Grunnen til dette er at forebyggende arbeid er vanskelig å måle kvantitativt. I samme artikkel uttaler Sigve Bolstad at denne nedprioriteringen skyldes at det er det målbare politiarbeidet som belønnes (Klassekampen, 2013).

Vi tror at det er flere forskjellige faktorer som spiller inn, men at nettopp dette kan være en faktor som påvirker i prioriteringen av politiets holdningsskapende arbeid i skolen. På den andre siden er holdningsendringer vanskelig å måle kvantitativt. Et system som skulle omfattet det holdningsskapende arbeidet ville antakelig kreve

kvalitative undersøkelser, noe som er svært tid- og ressurskrevende.

En annen faktor som kan spille en rolle, er politiets egne holdninger til dette arbeidet. Goldstein hevder at politikulturen preges av en sterk pessimisme til det å forebygge kriminalitet (Aas, 2010). I tillegg har mange i politiet en forestilling om hva som er “ordentlig” politiarbeid. Dette arbeidet består i å fange “kjeltringer”. En ordenspatrolje vil ganske typisk syntes at en meningsfull vakt har inneholdt en “blåtur”, en biljakt og å ta en “fange” (Finstad, 2003). Det å stå på en skole og snakke med barn og unge om holdninger passer kanskje dårlig inn i denne formeningen om det “ordentlige” politiarbeidet.

Videre er idealet om at politibetjenter skal være “macho” fortsatt til en viss grad befestet i etaten (Aas, 2003). Det å jobbe med barn og unge i et forebyggende perspektiv blir kanskje sett på som en form for omsorgsarbeid og stemmer således dårlig overens med forestilling om å være macho. Gjennom våre tre år ved Politihøgskolen har vi ved flere anledninger hørt at de forebyggende arbeiderne innad i politiet omtales som “bamsepoliti”. Dette uttrykket opplever vi som en nedsettende term, som til dels bekrefter vårt inntrykk av at det forebyggende arbeidet ses på som mindre attraktivt politiarbeid. Samtidig er inntrykket vårt at denne oppfatningen var mer utbredt før, og at det forebyggende arbeidet på lang vei er mer anerkjent i dag.

9 Avslutning:

I denne oppgaven har vi forsøkt å se politiets begrensinger og muligheter innenfor det holdningsskapende arbeidet i skolen.

Politiets holdningsskapende arbeid i skolen skal ifølge skolepermen være minimum 45 minutter en gang i året per klasse. Hvis man ser på den lille tiden politiet bruker på denne typen arbeid, helt isolert, er det vanskelig å tro at det kan utgjøre en stor forskjell i barn og unges holdningsdannelse og holdningsendring.

Det å formidle gode holdninger, informasjon om kriminalitet og lovverk og motivere barn og ungdommer til gode valg og riktig atferd syntes vi er viktig arbeid. Likevel

viser det seg at å endre andres holdninger er en vanskelig og komplisert prosess (Bunkholdt, 2002). I tillegg vil ikke gode holdninger nødvendigvis føre til “riktige” valg og god atferd, fordi det er mange påvirkningsfaktorer, sosiale mekanismer og bakenforliggende årsaker som regulerer atferden vår.

Selv om det er vanskelig å påvirke holdninger, er det ikke umulig. Det er mange faktorer som spiller inn for at holdningsendring skal finne sted, men disse klarer ikke politiet å påvirke alene. Politiet er derfor avhengig av samarbeid med flere parter, og at disse drar i samme retning. Dette kan være andre etater, lærere, foreldre og andre betydningsfulle personer i barn og unges liv. Dette støttes av Henriksen (2007) som i sin rapport sier det primærforebyggende arbeidet i skolen har best effekt når det støttes og inkluderer flere av de viktige livsarenaene som barn og ungdom befinner seg på.

Vi ser at den som formidler budskapet har stor betydning for effekten av slikt arbeid. Lærerne kjenner elevene sine og har formelt sett mer pedagogisk kompetanse enn politiet. Der er dermed grunn til å tro at målene lettere kan nås dersom lærerne står for denne delen av arbeidet selv. Dersom politiet fortsatt skal stå for denne delen av arbeidet, bør det sørges for at de får muligheten til å heve sin kompetanse som formidlere. Selv om det kanskje ikke er politiet som er best egnet til å endre de unges holdninger, tror vi ikke at politets besøk i skolen er fånyttet. Ved at politiet møter barn og unge i “fredstid” på deres arena kan de skape en relasjon og et tillitsforhold, noe som kan være positivt for begge parter på lang sikt.

Vi tror at Skolepermen slik den står i dag har begrensninger, men også muligheter. Skolepermen har mangler på flere punkter og vi har inntrykk av at den brukes i liten grad. Samtidig tenker vi at permen kan videreutvikles og brukes som et delkomponent i en større sammenheng. Dette kommer også fram av rapporten som KUF/BDF la fram i år 2000. Skolepermen legger størst vekt på hva som skal formidles, men kanskje det politiet trenger er et verktøy som beskriver hva som fungerer og hvordan man lykkes i det holdningsskapende arbeidet.

I dag finnes det ikke systemer som måler resultatene av det holdningsskapende arbeidet til politiet. Derfor er det vanskelig å fastslå om arbeidet har en effekt eller

ikke. Holdningsendringer er vanskelig å måle i håndfaste resultater, og vil isåfall kreve kvalitative målesystemer. Dette forutsetter oppfølging over tid, og fordrer store ressurser. Hvis man hadde hatt effektive målesystemer på dette området ville dette kunne gi en indikasjon på i hvor stor grad politiet lykkes med slikt arbeid eller ikke. Mangelen på slike målesystemer, og dermed kunnskap om hva som fungerer, kan gjøre det vanskelig å vite hvor og hvordan det skal satses i det forebyggende arbeidet.

Vi tror også at enkelte i politiet bidrar til å opprettholde synet på forebygging som mindre viktig politiarbeid, og at politiet dermed begrenser seg selv i dette arbeidet ved å ikke ha tro på det (Aas, 2010). Vi tror at slike holdninger påvirker hvor stor innsats man velger å legge i slikt arbeid, og at store deler av dette arbeidet derfor hviler på ildsjelene sine skuldre.

10 Litteraturliste:

Aas, G. (2010). *Politisosiologi som forskningstradisjon*. I. H. Gundhus, K. Hellesø-Knutsen & C. T. Wathne (Red.), *Politivitenskap på egne ben?: En essaysamling*. Oslo: Politihøgskolen.

Balchen, P. C. (1998). *Politiets forebyggende arbeid: begrensninger og muligheter*. No:Vett & Viten.

Bunkholdt, V. (2002). *Psykologi : en innføring for helse- og sosialarbeidere* (2. utg.). Oslo: Universitetsforlag.

Bø, I. (2000). *Barna og de andre: nettverk som pedagogisk og sosial ressurs* (5. utg.). Oslo: Universitetsforlag

Dalland, O. (2012). *Metode og oppgaveskriving for studenter* (5. utg). Oslo: Gyldendal akademiske

Finstad, L. (2000) *Politiblikket*. No: Pax Forlag

Gundhus, H. Egge, M. Strype, J. og Myhrer, T-G. (2008). *Modell for forebygging av kriminalitet. Evaluering av Samordning av Lokale kriminalitetsforebyggende Tiltak (SLT)*. Oslo: Politihøgskolen.

Henriksen, Ø. (2012, id). *Primærforebyggende arbeid i skolen; hovedroller og nyttige biroller*. Hentet 24. april fra <http://www.forebygging.no/Artikler/2013-2012/Primarforebyggende-arbeid-i-skolen-hovedroller-og-nyttige-biroller1/>

Håkonsen, K. M. (2009). *Innføring i psykologi* (4. utg). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag

Justis- og Beredskapsdepartementet (2013, 3. september). *Handlingsplan for forebygging av kriminalitet*. Hentet 3. mars, 2014 fra http://www.regjeringen.no/pages/38446381/Handlingsplan-Kriminalitetsforebygging_2013.pdf

Madsen, E. (2003). *Hvorfor en politimann i skolen*. I: Berglyd, I. *Skole-hjem-samarbeid. Avstand Nærhet*. Bergen: Fagbokforlaget:

Justis- og politidepartementet (1997). *Politiets skoleperm. Undervisningsopplegg for forebyggende polititjeneste i skolen. For grunnskolens 1. til 10. klasse*. Oslo: Justisdepartementet, Politiavdelingen.

Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet og Barne- og familiedepartementet (2000). *Vurdering av program og tiltak for å redusere problematferd og utvikle sosial kompetanse*. Innstilling fra en faggruppe oppnevnt av Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet og Barne- og familiedepartementet, juni 2000.

Klassekampen (2013, 9. februar) *Får bonus for kriminalitet*. Hentet 4. mai, 2014 fra <http://www.klassekampen.no/61180/article/item/null/far-bonus-for-kriminalitet>

Lie, E. M. (2011). *I forkant: Kriminalitetsforebyggende arbeid*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

Nordahl, T., Gravrok, Ø., Knudsmoen, H., Larsen, T. M. B & Rørnes, K. (2006). *Forebyggende innsatser i skolen: rapport fra forskergrupper oppnevnt av Utdanningsdirektoratet og Sosial – og helsedirektoratet om problematferd, rusforebyggende arbeid, læreren som leder og implementeringsstrategier*. Oslo: Sosial- og helsedirektoratet.

Norsk Narkotikapolitiforening (2011, 17. november) *Foreldrenettverksgrupper - Bry deg*. Hentet 27. mars 2014 fra http://www.nnpf.no/data/Foreldrenettverk_Brydeg.pdf

NOU 1999:10. (1999). *Flere gode leveår for alle. Forebyggingsstrategier*. Oslo: Statens forvaltningstjeneste. Hentet 23. mars fra <http://www.regjeringen.no/upload/kilde/odn/tmp/2002/0034/ddd/pdfv/154756-nou1991-10.pdf>

NOVA 26/03 (2003) *Osloungdom og rusmiddelbruk. Utbredelse og muligheter for misbruk*. Hentet 16. april fra http://www.hioa.no/asset/2844/1/2844_1.pdf

Pape, H. (2009). *Skoletiltak som synes å gi effekt: Fruktbar forskning om rusforebygging eller suspekke historier om suksess?* Nordisk alkohol- & narkotikatidskrift. Vol 26.2009/5.

Politiet (2012, 3. januar). *Ulike typer forebygging*. Hentet 26. mars, 2014 fra https://www.politi.no/follo/rad_fra_politiet/barn_og_unge/kriminalitetsforebygging/fakta/

Politidirektoratet. (2009, 14. februar). *I Store norske leksikon*. Hentet 11. mai 2014 fra <http://snl.no/Politidirektoratet>.

Politi-loven. (1995). *Lov om politiet* av 4. august 1995 nr 16. Hentet 4. april, 2014 fra http://www.lovdata.no/cgi-wift/wiftldles?doc=/app/gratis/www/docroot/all/nl-19950804-053.html&emne=POLITILOV*&

Politiinstruksen. (1990). *Alminnelig tjenesteinstruks for politiet* av 22. juni 1990. Hentet 4. april, 2014 fra http://www.lovdata.no/cgi-wift/wiftldles?doc=/app/gratis/www/docroot/for/sf/in/jd-19900622-3963.html&emne=politiinstruks*&

St.meld. nr. 42 (2004-2005). *Politiets rolle og oppgaver*. Hentet 5. april fra <http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/dok/regpubl/stmeld/20042005/stmeld-nr-42-2004-2005-.html?id=199239>

Svartdal, F. (2011). *Psykologi: en introduksjon* (2. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.

Svartdal, F (2011). *Psykologi i praksis*. Oslo: Gyldendal akademisk

10.1 Selvvalgt pensum

Balchen, P. C. (1998). *Politiets forebyggende arbeid: begrensninger og muligheter*. No:Vett & Viten. (s. 56 - 120)

Bunkholdt, V. (2002). *Psykologi : en innføring for helse- og sosialarbeidere* (2. utg.). Oslo: Universitetsforlag. (s. 92 - 123)

Bø, I. (2000). *Barna og de andre: nettverk som pedagogisk og sosial ressurs* (5. utg.). Oslo: Universitetsforlag (s. 92 - 194)

Håkonsen, K. M. (2009). *Innføring i psykologi* (4. utg). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag (s. 203 - 217)

Justis- og Beredskapsdepartementet (2013, 3. september). *Handlingsplan for forebygging av kriminalitet*. Hentet 3. mars, 2014 fra http://www.regjeringen.no/pages/38446381/Handlingsplan-Kriminalitetsforebygging_2013.pdf (s. 7 - 58)

Madsen, E. (2003). *Hvorfor en politimann i skolen*. I: Berglyd, I. *Skole-hjem-samarbeid. Avstand Nærhet*. Bergen: Fagbokforlaget: (s. 96 - 108)

Justis- og politidepartementet (1997). *Politiets skoleperm. Undervisningsopplegg for forebyggende polititjeneste i skolen. For grunnskolens 1. til 10. klasse*. Oslo: Justisdepartementet, Politiavdelingen.

Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet og Barne- og familiedepartementet (2000). *Vurdering av program og tiltak for å redusere problematferd og utvikle sosial kompetanse*. Innstilling fra en faggruppe oppnevnt av Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet og Barne- og familiedepartementet, juni 2000. (s. 78 - 81)

Nordahl, T., Gravrok, Ø., Knudsmoen, H., Larsen, T. M. B & Rørnes, K. (2006). *Forebyggende innsatser i skolen: rapport fra forskergrupper oppnevnt av*

Utdanningsdirektoratet og Sosial – og helsedirektoratet om problematferd, rusforebyggende arbeid, læreren som leder og implementeringsstrategier. Oslo: Sosial- og helsedirektoratet. (s. 120 - 150)

NOVA 26/03 (2003) *Osloungdom og rusmiddelbruk. Utbredelse og muligheter for misbruk.* Hentet 16. april fra http://www.hioa.no/asset/2844/1/2844_1.pdf (103 sider)

Svartdal, F. (2011). *Psykologi: en introduksjon* (2. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk. (s. 203 - 210)

Svartdal, F (2011). *Psykologi i praksis.* Oslo: Gyldendal akademisk (s.319 - 323)